

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

3077

2010

ԵՐԱՆԵՂԻՈՅՆ

ՅՈՎՀ. ՈՍԿԵԲԵՐԱՆԻ

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՈՒԳՈՂԵԱՅ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԵՊԵՏԻ

ՅԱՌ ԵՌԱՅԵՅԻՍ ԹՈՒՂԹՆ ՊԱԻՂՈՍԻ

Ճ Ա Ռ Լ Գ

Ի Բ Ա Ն Ն Ո Ր Ա Ս Է

ՈՒՆԿՆԴԻՐ ԼԵՐՈՒՔ ԸՌԱՋՆՈՐԴԵՑ ՁԵՐՈՑ ԵՒ ՀՊԱՏԱԿ
ԿԱՅԷՔ ՆՈՑԱ. ԱՅԼՈՎՔՆ ՀԱՆԴԵՐԶ. ԺԳ. 17.

27
2-85

182001

Ի Վ Ի Է Ն Ն Ա

Ի Վ Ա Ն Ս Պ Ա Շ Տ Պ Ա Ն Ս. Ա Ս Տ ՈՒ Ա Ծ Ա Ծ Ն Ի

1855. ՌՅԴ:

11328

117
39

Նշանակիւ լիբոսք առաջնորդաց ձերոց եւ հարստակ կացեալ
նոցա. զի նորա տրնին վասն ոգւոց ձերոց՝ որպէս թէ համարս
տալոց իցեն ընդ ձեր. զի ինդու թեամբ արասցեն զայն եւ մի
յոգւոց հանելով. զի այն ոչ յոգւում ձեր է:

Չար չար է ամենայն ուրեք լինել առանց առա-
ջնորդի եւ առանց իշխանի եւ պատճառք բազմապատիկ
աղետից եւ սկիզբն աղմկի եւ շփոթութեան: Բայց
այնչափ ինչ մնասակարադոյն այն մանաւանդ յեկեղե-
ցւոջ իցէ, որչափ առաւել մեծ եւ բարձրական սորա
իշխանութիւնն իցէ: Վանդի զոր օրինակ յորժամ ի դա-
սուէ դուսանացն զգլխաւորն ոք ի բաց բառնայցէ, ոչ
մի ինչ միարանութիւն նուագաց այնուհետեւ եւ ոչ
կարգ ինչ ի դասու անդ նշմարիցէ, եւ յորժամ ի բաց
ոք զգորավարն ի դնդէ զօրացն տանիցի, չլինիցի այնու-
հետեւ յարդարեալ ճակատն, եւ յորժամ զնաւապետ
նաւուն ի բաց առնուցուս, մխրձիցես զնաւն. ըստ նմին
նոյնպէս յորժամ ի բաց բառնայցես զհովիւն ի հօտէ, դա-
մենայն վեր ի վայր հարեալ եղծանիցես: Չար է եւ ա-
ռանց առաջնորդին լինել եւ առանց իշխանաց, եւ
սկիզբն եւ պատճառք կործանելոյ: Բայց ոչ եթէ նուա-
զագոյն ինչ չար քան զայն իցէ՝ անհնազանդութիւն այ-
նոցիկ, որ ընդ նոցա իշխանութեամբն կայցեն, քանզի
նոյն եւ մի ինչ չարիք գան միւսանգամ զհետ, այնու զի
ժողովուրդ որ առաջնորդի եւ իշխանի հնազանդ չլինիցի,
ընկեր է այնմ ժողովրդեան, որոյ չգուցէ բնաւ իշխան կամ
առաջնորդ, եւ թերեւս եւ վատթարագոյն եւս իցէ
քան զայն: Վանդի անդ յորժամ կարգ ինչ չպահիցի,
զոյ մուտ ներելոյ թողութեան, բայց ոչ նոյնպիսի ինչ
իցէ եւ աստէն, քանզի աստ եւ վրէժս եւս լուծանիցեն:
Եւ թերեւս ասիցէ ոք ի ձէնջ եթէ մեւս եւս երրորդ

չարիք այն են, յորժամ չար առաջնորդն իցէ: Օչայդ եւ
 ես իսկ գիտեմ, չէ գոյզն ինչ չար եւ այն, այլ չար եւս է
 քան զառանց առաջնորդին լինել եւ առանց իշխանի:
 Վանդի լաւ է գնալ առանց առաջնորդի, եւ ոչ առա-
 ջնորդել յառաջնորդէ չարէ: Օյ որ առանց առաջնոր-
 դին իցէ, բազում անդամ հասանէ ի փրկութիւն եւ
 բազում անդամ ի վտանգ անկանի, իսկ որ յառաջնոր-
 դէ չարէ վարիցի, այնպիսին ամենեւին իսկ ի վտանգի
 կայցէ քարավէժ դարահոս ի խորխորատ անկանելոյ:
 Ապա թէ այդպէս իցէ, զինորդ ասիցէ Պաւղոս եթէ
 «Աւնկնդիր լերուք առաջնորդաց ձերոց, եւ հպատակ
 կացէք նոցա»,: Արովհետեւ վերագոյն ասացեալ էր թէ
 «Հայեցեալ յելս գնացից նոցա նմանողք եղերուք
 հաւատոցն», յայտ վայրի ասէ թէ հնազանդ լերուք
 առաջնորդաց ձերոց եւ անսացէք նոցա: Իսկ զինչ, ասէ,
 յորժամ չար առաջնորդն իցէ, եւ չկայցեմք նմին հպա-
 տակ: Այր աղաղաւ կոչիցես գնա չար: Աթէ վասն հաւա-
 տոցն՝ խոյս տուր եւ խորշեաջիր ի նմանէ, ոչ միայն յոր-
 ժամ մարդ ոք լոկ իցէ, այլ եւ հրեշտակ եւս իջեալ
 յերկնից: Ապա թէ չար ասեա վասն բարուցն եւ գնա-
 ցից, զայդ մի ինչ քննեալ որոնեացես: Աւ զայս ոչ ե-
 թէ ես յանձնէ ինչ ասիցեմ, այլ յաստուածեղէն զրոյ
 անտի ունիմ, լուր զինչ Վրիստոսն ասաց. «Յաթոռն
 Մովսիսի, ասէ, նստան դպիրքն եւ փարիսեցիք»,¹: Վան-
 զի բազում ինչ սաստկադոյնս խօսեցեալ էր յառա-
 ջադոյն զնոցանէ, ապա ասէ թէ «Յաթոռն Մովսիսի
 նստան. զամենայն ինչ՝ որ ասիցեն ձեզ առնել՝ արա-
 րէք. բայց ըստ գործոցն նոցա՝ մի առնէք»,: Անցեալ ու-
 նին, ասէ, զբարձ աւագութեան, բայց կեան կեանս ան-
 սուրբս: Բայց ոչ եթէ գնացիցն այլ բանիցն նոցա միտ

դիք մանաւանդ : Այսն դնացիցն նոցա չկրիցէ ինչ որ
 առջեւ : Աւ ընդէր : Քանզի յայտնի իսկ է այն եւ ծա-
 նօթ ամենեցուն, եւ ոչ ինքն ինչ առաջնորդն, թէպէտ
 եւ բիւր չարեաց պատժապարտ իցէ, չար ինչ երբեք ու-
 սուցանիցէ : Այլ վասն հաւատոցն : Քանզի այնու՝ զի
 չէ այն յայտնի ամենեցուն, ոչինչ զանդիտիցէ ժանտն
 հակառակս ինչ ուսուցանել : Աւ այն եւս, թէ «Մի
 դատիք՝ զի մի դատիցիք»,¹ վասն վարուցն ասացաւ եւ ոչ
 վասն հաւատոց : Օտոյն զայս հաստատուն առնիցէ եւ
 այն զոր սակաւիկ մի յետոյ ասիցէ. «Օհ՞ տեսանես,
 ասէ, զշիղ յական եղբոր քո, եւ ի քում ական զգե-
 րանդ ոչ նշմարես», : «Օւամենայն ինչ, ասէ, զոր ասի-
 ցեն ձեզ առնել՝ արարէք», : Իսկ առնել՝ ի դործս պատշաճի
 եւ ոչ ի հաւատս : «Բայց ըստ դործոց նոցա մի առ-
 նէք» : Տեսանես, զի ոչ եթէ զհրամանակարդ վարդա-
 պետութենէ, այլ զվարուցն եւ զգնացից եւ զգործոց
 են բանքն : Բայց Պաւղոս յառաջագոյն կարգէ զսոսա
 եւ ասա ասէ. «Անկնդիր լերուք առաջնորդաց ձերոց, եւ
 հպատակ կացէք նոցա. զի նոքա տքնին վասն ոգւոց
 ձերոց, որպէս թէ համարս աալոց իցեն», : Առ իցեն եւ
 նոքա որ զիշխանութիւն եւ զառաջնորդութիւն վարի-
 ցեն եւ ոչ այնոքիկ միայն որ ընդ իշխանութեամբ կայ-
 ցեն : Օհ զոր օրինակ իշխանաւորացն՝ պարտ եւ պատ-
 շաճ է անսալ եւ հնազանդ լինել, ըստ նմին օրինակի
 եւ իշխանացն եւ առաջնորդաց արթունս զուարթունս
 եւ ցածունս արժան է լինել : Աւ զի՞նչ ասես. միթէ
 արթուն ինչ միայն պարտ իցէ կալ առաջնորդին : Հա-
 նապազ վտանդ սպասէ զգլխով նորա, դնէ նա զանձն
 ընդ պատժովք մեղաց քոց, եւ անհնարին երկեղի հա-
 սանէ նա ժոյժ ունել վասն քո, եւ դու ծոյլ եւ վաս

ես եւ չկամիս անապ եւ հնազանդ լինել : Ամին իրի
 ածէ վաղվաղակի ի վերայ եւ ասէ եթէ «Օ ի խնդու-
 թեամբ արասցեն զայն՝ եւ մի յողոց հանելով . զի այն
 ոչ յողուտ ձեր է» : Տեսանես, զի առաջնորդ ոք կամ
 իշխան յորժամ թշնամանիցի՝ չեն ինչ պէտք առնու-
 նմա վրէժս, այլ մեծ իմն այն վրէժ է՝ հեծելն եւ յո-
 դոց հանել : Աւ կարի իսկ նմանադոյնս : Քանզի եւ
 այր բժիշկ յորժամ թշնամանս ինչ ի խօթացելոյն ընդ-
 ունիցի, չխնդրիցէ ինչ վրէժս, այլ փղձկիցի եւ յո-
 դոց հանիցէ : Ապա եթէ առաջնորդն յողոց ոչ հանի-
 ցէ, յայնժամ վրէժխնդիր լինիցի Աստուած : Օ ի եթէ
 ի վերայ մերոց մեղացս լացեալ ի հաշտութիւն ածի-
 ցեմք զԱստուած, ապա յորժամ ի վերայ այլոց ժպր-
 հութեան եւ թշնամանաց լայցեմք, ոչ ասպաքէն դի-
 րագոյն ածիցեմք զնա ի հաշտութիւն : Տես, զի արդ-
 չտայ թոյլ թշնամանել զառաջնորդն : Տեսանես, քա-
 նիօն ճարտարութիւն է : Պարտ եւ պատշաճ է լալ եւ
 յողոց հանել այնմ՝ որ քամահիցի, առ ոտն կոխիցի
 եւ ընկեցիկ լինիցի : Մի այնպէս ինչ կարծիցես եթէ
 չխնդրիցէ ինչ ի քէն վրէժս Աստուած, քանզի չար
 քան զամենայն վրէժս այն իսկ է՝ յողոցն հանել, այ-
 նու զի յորժամ ոչինչ շահ օդաի յաշխարհելոյն լինիցի,
 կարդայ նա այնուհետեւ առ Տէր : Աւ զոր օրինակ յոր-
 ժամ մանուկ ոք չանայցէ հրամանատուին, կոչի մեւս
 ոմն մօտ որ առաւել սաստկագոյնս ընդ նմա գնայցէ,
 զնոյն եւ աստ է տեսանել : Քաբէ, քանիօն վտանդ է :
 Օ ինչ ասես ընդ հէքան եւ ընդ թշուառականսն այնու-
 սիկ որ յայնպիսի ինչ անհնարին անդունդս տանջանաց
 զանձինս արկանիցեն : Անդ ամենեցուն որ ընդ իշխանու-
 թեամբ քով իցեն, ընդ կանանց եւ ընդ արանց եւ ընդ
 մանկուոց դատ տայցես . ընդ այսպիսի ինչ հրով եղիլ

դու զգլուխ քո: Օ, արմանամ եթէ զհարդ հնար իցէ
 փրկել միում ումէք յառաջնորդաց, մինչ յետ սպառ-
 նալեացն այնոցիկ եւ հեղգութեանն զոր այժմս է նշմա-
 րել, տեսանեմ տակաւին զունանս որ դիմեալ ընթանան
 եւ արկանեն զանձինս ընդ առաջնորդութեանն աղետիւք
 եւ դժնդակութեամբք: Օ, եթէ եւ նոքին իսկ, որ
 ի հարկէ իմն յայն ածիցին, չունիցին ինչ պատասխանա-
 տուութիւն կամ ներումն թողութեան՝ եթէ չարաչար
 պաշտամամբն վարիցին եւ անփոյթ առնիցեն. զոր օրի-
 նակ Ահարոն՝ թէպէտ եւ ի հարկէ իմն յայն եկն, սա-
 կայն եւ այնպէս վտանգ հասանէր նմա, եւ Մովսէս նոյն-
 պէս ի վտանգի կայր, թէպէտ եւ բազում անգամ հրա-
 ժարեաց եւ չառ յանձն զառաջնորդութիւնն, եւ Սա-
 ւուղ, որում յետ միանգամ հրաժարելոյն՝ այլ իմն
 ազգ իշխանութեան լինէր յանձն, ի վտանգ անկանէր,
 այնու զի չարաչար իշխանութեամբն վարէր. ապա, «հ,
 քանի՞օն յաճախադոյն վտանգ հասանիցէ այնոցիկ, որ
 զառաջնորդութեան պատուոյ զհետ պնդիցին եւ ինքնա-
 կամ զանձինս ի ներքս խառնիցեն: Ար այսպիսի ինչ ոք
 իցէ, առաւել եւս առանց ներելոյ թողութեան դտա-
 նիցի: Արկնչել արժան է եւ դողալ եւ վասն մտացն
 խղճի եւ վասն պաշտամանն ծանրութեան: Չէ ի դէպ
 եւ պատշաճ յետս կալ եւ հրաժարել այնմ՝ որ յառա-
 գութիւն կոչիցի, եւ ոչ այնմ՝ որ ոչն կոչիցի, զանձն ի
 ներքս խառնել: «Նա աւանիկ զմտաւ ածեալ զմեծու-
 թիւն աւագութեանն ի դէպ է խոյս տալ եւ փախչել:
 «Վարձեալ եւ այնոցիկ՝ որ ըմբռնեալ յայն դտանիցին,
 պարտ եւ պատշաճ է զգուշագոյնս եւ երկիւղածս լինել:
 «Կայց չէ ինչ ի դէպ դործել խառնիխուռն եւ առանց
 խորհրդոյ, այլ զամենայն օրինօք եւ կարգաւ արժան
 է առնել: Մինչ չեւ ամբարձեալ քո յառաջնորդու-

Թիւն, ի բաց կաց եւ փախիր՝ հաւանեցուցեալ զանձն
 Թէ չես արժանի առնուլ զայնպիսի պատիւ : Ապա Թէ
 յայն ըմբռնիցիս, զգոյշ լեր եւ ամենայն ուրեք ցոյց
 ցածուԹիւն եւ համեստուԹիւն : «Աղօթս արարէք, ա-
 սէ, վասն մեր. զի հաստատեալ գիտեմք՝ եթէ բարւոյք
 միտս ունիմք. յամենայնի կամիմք բարւոյք զնացս ցու-
 ցանել», :

Տեսանես, զխորդ տայ պատասխանի եւ արդար
 զանձն կացուցանէ, յորժամ զրիցէ առ նոսա իբրեւ առ
 խրտուցեալս եւ որ օրինազանց իմն զնա համարէին եւ
 զանուն անգամ նորա լսել չառնուին յանձն : Աւ քանզի
 զոր պահանջերն յատելեաց իւրոց, այնպիսի ինչ էր, զոր
 ի սիրելեացն ոք մանաւանդ մարԹիցէ խնդրել, նմին իրի
 ածէ եւ զայն ի մէջ եւ ասէ Թէ «Հաստատեալ գի-
 տեմք՝ եթէ բարւոյք միտս ունիմք», : Աբրեւ այն Թէ ասիցէ
 եթէ մի ինչ ամբաստանուԹիւնս մատուցանիցէք ինձ,
 քանզի շտղտանէ ինչ զմեզ խիղճ մտաց մերոց, եւ նենդ
 ինչ ի մէջ առ ձեզ չգիտեմք զործեալ : Օ՛ի հաստա-
 տեալ գիտեմք, ասէ, եթէ բարւոյք միտս ունիմք. յամե-
 նայնի կամիմք բարւոյք զնացս ցուցանել, ոչ միայն ի մէջ
 հեԹանոսաց, այլ եւ ի ձերում միջի : Վանզի ոչ մի
 ինչ ըստ կապեղանոցացն օրինի արարաք եւ ոչ մի ինչ
 կեղծեօք եւ խարէութեամբ : Վանզի հաւանուԹեան է
 եթէ զայսպիսի ինչ իրաց լիեալ իցեն ամբաստանու-
 Թիւնքն : Աւ զի սուտ բամբասեցաւ, լուր Յակովբայ, որ
 ասէ. «Վրազեկ եղեն վասն քո՝ Թէ ապստամբուԹիւն
 ուսուցանես»,¹ : Օ՛այս, ասէ, զրեմ՝ ոչ եթէ իբրեւ այր
 Թշնամի եւ իբրեւ զհակառակորդ, այլ իբրեւ այր բա-
 րեկամ, եւ զնոյն յայտ արարեալ ցուցանէ այնուիկ
 զոր յետոյն ի վերայ ածիցէ, Թէ «Աւ առաւել աղա-

չեմ՝ զի զայն առնիցէք, զի վաղազոյն պատասպարեցայց
 ձեզ: Այսպէսն աղաչել՝ այնմ իսկ ի դէպ էր, որ
 սասաիկն սիրէր զնոսա, եւ այն ոչ եթէ վարկպարազն
 ինչ, այլ ամենայն մտադիւրութեամբ եւ փութով, զի
 վաղազոյն, ասէ, եկից առ ձեզ: Այս այնորիկ է, որ
 չգիտիցէ ինչ զանձին, փութալ զի վաղազոյն եր-
 թիցէ առ նոսա, եւ աղաչել եւս առնել աղօթս վասն
 իւր: Ամին իրի յեա խնդրելոյ զառաջինն զաղօթս նոցա,
 ապա հայցէ վասն նոցա զամենայն բարութիւնս ի
 Տեառնէ: «Աւ Աստուած, ասէ, խաղաղութեան»,
 Օյս վասն նոցա գժտելոյն ասէ: Օ ի եթէ Աստուած՝
 Աստուած խաղաղութեան իցէ, ապա չէ արժան գժտել
 ձեզ ընդ մեզ: «Ար եհան յերկրէ զհովիւն հօտից»,
 Այս վասն յարութեան ասացաւ: «Օ մեծն», մեւս եւս
 յաւելուած ի վերայ: Աստի եւ անդր մինչեւ ի կատար-
 ած աղօթիցն զբան յարութեանն հաստատուն առնէ:
 «Արեամբ յաւիտենական ուխտին զՏէր մեր Յիսուս,
 հաստատեցէ զձեզ յամենայն դործս բարութեան՝ առ-
 նել զկամս նորա եւ արասցէ ի ձեզ զհաճոյսն առաջի
 իւր», Վարձեալ միւսանդամ մեծ իմն վկայութիւն
 դնէր նոցա: Վանզի հաստատեալ այն է, ոյր լեալ իցէ
 սկիզբն, եւ ապա հասեալ ի կատարումն: Աւ աղօթս
 վասն նոցա առնէ, զոր նոյն եւ եթ՝ որ սիրէն առնիցէ:
 Միտ դիր եւ այնմ, զի յայլ թուղթս իւր անդէն ի
 սկզբանն կարդէ զխնդրուածս աղօթից, իսկ աստ ի վախ-
 ճան թղթոյն: «Աւ արասցէ ի ձեզ զհաճոյսն առաջի
 իւր՝ ի ձեռն Յիսուսի Վրիստոսի. որում փառք յաւի-
 տեանս. ամէն: Աղաչեմ զձեզ եղբարք, անսալ բանիս
 մխիթարութեան. քանզի սակաւութիւնս զրեցի առ ձեզ»,
 Տես, զոր ոչն ումեք զրեալ էր, զայն զրէ առ նոսա:
 Վանզի սակաւութիւնս, ասէ, զրեցի առ ձեզ, այսինքն է

չլինիմ ձեզ տաղտուկ երկայնաձիգ բանիւք : Ինձ այս
 պէս թուի եթէ չէր նոցա այնչափ թշնամեցեալ ընդ
 Տիմոթեայ : Ասան այնորիկ զնա իսկ կարգէր նոցա ա.
 ուաջնորդ : «Աւ ճանաչէք զեղբայրն մեր զՏիմոթէոս,
 զարձակեալն առ ձեզ, ընդ որում, եթէ վաղագոյն գայ-
 ցէ՝ տեսից զձեզ,» : «Օ, արձակեալն,», ասէ : Աւ ուստի՞ իսկ
 արձակիցի : Թուի ինձ եթէ արկեալ էր նորա ի բանտ :
 Աւ եթէ այսպէս չիցէ, ապա արձակեալ զնա ասէ յԱ-
 թենացւոց քաղաքէ : Քանզի այսպէս կայ եւ ի Պործս
 անդ առաքելոց : «Ողջոյն տաջիք ամենայն առաջնորդաց
 ձերոց, եւ ամենայն սրբոց : Ողջոյն տան ձեզ՝ որ ի կող-
 մանս Իտալիացւոց են : Շնորհք ընդ ամենեսին ձեզ,
 ամէն,» : Միտ դիր, զհարդ յայտ արարեալ ցուցանէ եթէ
 առաքինութիւն ոչ Աստուծով ամենեւին եւ ոչ մեւք
 եւ եթ կարող է կալ յակաստանի : Քանզի յորժամ
 ասիցէ թէ Հաստատեցէ զձեզ յամենայն գործս բա-
 րութեան, այլովքն հանդերձ, զայն իմն յայտ առնէ,
 իբրեւ այն թէ ասիցէ, է է ձեր առաքինութիւն, բայց
 պիտոյ է եւ կատարումն : Այլ յորժամ ասիցէ թէ
 Բանիւք եւ գործովք բարութեան, յայտ իմն առնէ ե-
 թէ եւ վարք ուղիղք եւ հրամանակարգ վարդապետու-
 թիւնք պիտոյ են : Աւ կարի նմանագոյնս յաւելու եւ
 զայս եթէ «Աւ արասցէ ի ձեզ զհաճոյսն առաջի իւր,» :
 Առաջի իւր, ասէ, քանզի մեծ իմն այն առաքինութիւն
 է՝ առնել զհաճոյսն առաջի Աստուծոյ, զոր օրինակ եւ
 մարդարէն ասիցէ, «Ղստ սրբութեան ձեռաց իմոց ա-
 ռաջի աչաց իւրոց,»¹ : Յետ այսչափ ինչ գրելոյ, չափ ինչ
 եւ սակաւ կոչէ զայն, առ համեմատութեամբ այնոցիկ,
 զոր յետոյն ասելոց էր. զոր օրինակ եւ այլուր ասէ
 «Արպէս յառաջագոյն գրեցի, ասէ, առ ձեզ սակաւութիւն .

առ ի կարող լինելոյ ընթեռնուլ եւ ի միտ առնուլ՝ զե-
 մասառութիւնն իմ ի խորհրդեանն Վրիստոսի,¹ : Միտ
 դիր իմաստութեան նորա : Չասէ եթէ աղաչեմ զձեզ
 անասլ բանիս խրատու, այլ բանիս մխիթարութեան,
 այն իսկ է՝ բանիս քաղցրութեան եւ թելադրութեան :
 Չկարէ որ, ասէ, տաղտկալ առ երկայնաձիգ լինելոյ
 ճառիցս : Աւ այս զի՞նչ իցէ : Միթէ վասն այնորիկ ինչ
 զայս ասիցէ՝ զի ի բաց զնոսա թօթափիցէ : Աւ ոչ երբեք :
 Այլ չկամի զայն յայտ յանդիման ցուցանել եւ ասել
 եթէ սակաւահաւատք էք : Վանզի որ այսպիսի ինչ որք
 իցեն, սեփական իմն է նոցա չհանդուրժել երկայնաձիգ
 ճառից : «Ճանաչէք զեղբայրն մեր զՏիմոթէոս, զարձա-
 կեալն առ ձեզ . ընդ որում, եթէ վաղագոյն դայցէ՝ տե-
 սից զձեզ» : Սոյն այս շատ իսկ էր եւ բաւական առ-
 հաւանեցուցանելոյ զնոսա զի ի քաղցրութիւն եկեացեն,
 այնու զի կազմ եւ պատրաստական ցուցանէր զանձն
 գնալ առ նոսա հանդերձ աշակերտաւն : «Աղջոյն տա-
 ջիք ամենայն առաջնորդաց ձերոց, եւ ամենայն սրբոց» :
 Տեսանես, զիւրոգ շուք եղեալ մեծարէ զնոսա, յոր-
 ժամ փոխանակ նոցա գրիցէ առ նոսա : «Աղջոյն տան
 ձեզ՝ որ ի կողմանս Նտալիացւոց են : Ե նորհք ընդ ամե-
 նեսին ձեզ . ամէն» : Ար ինչ հասարակ է ամենեցուն,
 զայն յետուստ ի կատարածին կարգէ : Այլ շնորհքն
 ընդ մեզ զիւրոգ կարիցեն լինել, բայց յորժամ չկոխի-
 ցեմք զերախտիան առ ոտն, եւ անփոյթ զաստուածեղէն
 սրոցն չառնիցեմք : Աւ որ այն շնորհքն իցեն : Թողու-
 թիւն մեզաց եւ սրբութիւն, քանզի այս իսկ է, որ ընդ
 մեզն կայցէ : Աւ ո՞ այն որք իցէ որ ասպիստ զշնորհսն առ-
 նիցէ եւ կարիցէ պահել զայն եւ ոչ մանաւանդ կորու-
 սանիցէ : Վիցուք զրեացուք եթէ թողութիւն արար մե-

զայ քոց Աստուած : Օ խա՛րդ կամ ո՛րպէս կայցեն մնայ-
 ցեն ընդ քեզ շնորհքն, այսինքն՝ հաճոյքն եւ կամ
 գործք ազգեցութեանց Հոգւոյն սրբոյ, եթէ ոչ դու
 զայն բարեացն գործովք զքեւ ածիցես : Պատճառք եւ
 սկիզբն ամենայն բարութեանց այն իսկ է, յորժամ
 կայցէ եւ մնայցէ ի մեզ հանապազ շնորհք Հոգւոյն :
 Քանզի սոյն առաջնորդեացէ մեզ առ ամենայն ինչ, որ-
 պէս եւ յորժամ հեռացեալ մեկնիցի ի մէնջ ի կորուստ
 մասնիցէ զմեզ եւ յամենայն բարութեանց վրիպեցու-
 ցանիցէ :

Ապա մի այսուհետեւ ի բաց մերժեսցուք զնա-
 քանզի ընդ մերով իշխանութեամբ է եւ կալն եւ մնալ
 նորա ընդ մեզ եւ ի բացն մեկնել : Մնացէ իսկ ընդ
 մեզ, եթէ զերկնաւորացն ածիցեմք զմտաւ, ապա թէ
 ընդ աշխարհի ինչ իրս թարթափիցիմք՝ ի բաց զնայցէ
 ի մէնջ : «Օ որ աշխարհս, ասէ, ոչ կարէ ընդունել, զի
 ոչ տեսանէ զնա՝ եւ ոչ ճանաչէ զնա,»¹ : Աշխարհ՝ զչարն
 եւ զանառակ կեանս անուանեալ կոչէ : Տեսանես, զխա՛րդ
 չկարէ ընդունել զՀոգին սուրբ ոգի աշխարհական :
 Ապա բազմապատիկ իմն փոյթ պարտ է մեզ յանձին
 ունել, զի ընդ մեզ իցեն շնորհքն այն եւ կազմեալ
 յարդարեացեն զիրս մեր ամենայն եւ ի զգուշութեան
 եւ խաղաղութեան զնոսա կացուցանիցեն : Օ որ օրինակ
 չէ մարթ չէ հնար արդելեալ կալ կամ ընկղմել նա-
 ւու՝ որ յաջող եւ ի հաստատուն հողմոյ վարիցի, այլ
 նա աւանիկ յետ այսրէն դարձ առնելոյ՝ յաճախա-
 դոյն փառք հասանիցեն եւ նաւափարացն եւ ճանա-
 պարհորդաց, յորժամ նոցա դիւր իմն առնիցէ
 յաշխատութենէ, զթերակսն ի ձեռս առնելոյ եւ զոսա
 յամենայն իսկ եւ ի բնաւ երկեղէ ազատ կացուցանի-

ցէ եւ ի հեշտական տեսիլ իւրոյ ճեմիցն տացէ նո-
ցա վայելել: Ղստ նմին օրինակի եւ ողի՝ որոյ վառեալ
աստուածեղէն Հողւոյն իցէ, ազատ եւ ի վեր իցէ յամե-
նայն իսկ եւ ի բնաւ ալեաց եւ զբօսանաց աստի կենացս
եւ քան զայն նաւ առաւել սաստիութեամբ հատեալ
անցանիցէ զճանապարհ երկնից, այնու՝ զի ոչ եթէ ի
հողմոյ վարիցի, այլ առազաստք իցեն նորա սուրբք եւ
լցեալք ի Մխիթարիչն հողւոյ, եւ զամենայն որ ինչ
մեղի ինչ իցէ եւ բաժանեալ, մերժեալ ի բաց հանիցէ
ի մերոյ մտաց: Վանզի զոր օրինակ հողմ՝ յորժամ
ընդ առազաստ թոյլ շնչիցէ՝ չվճարիցէ ինչ, ըստ նմին
նոյնպէս եւ Հողին սուրբ չունի ժոյժ կալ մնալ ի
հողւոջ՝ որ մեղին իցէ: Պարզելոյ եւ բազում ինչ
բռնութեան պէտք են: Աւարդ ի դէպ իսկ է եթէ
վառեալ եւ բորբոքեալ իցեն ողիք մեր, եւ գործք
մեր ընդ բնաւ տարածեալք եւ ձգեալք: Օր օրի-
նակ յորժամ յաղօթս կայցեմք, յայնժամ աւելագոյն
իմն արժան է պարզել եւ ամբառնալ զմիտս յերկինս
ոչ եթէ պարանօք ինչ, այլ մեծաւ եւ սաստիկ ցան-
կութեամբ: Վարձեալ յորժամ ողորմութիւնս հասա-
նիցէ առնել, պարտ եւ պատշաճ է պարզել զմիտս,
զուցէ թէ առանին ինչ խնամք, եւ զութ ուստերացն
եւ դատերաց եւ հող կնոջն եւ երկեւղ աղքատութեան
ի ներքս խառնեալ քակիցեն եւ թուլացուցանիցեն զա-
ռազաստն: Վանզի եթէ յուսով հանդերձելոցն՝ բա-
րոք զայն ամենայն ուստեք պարզիցեմք, քաջ իսկ զգործ
ազդեցութեանց Հողւոյն ընդունիցի եւ չմտանիցէ ինչ
ընդ նա ի շնչենազունիցս եւ ի չմնալեաց, ապա թէ մտա-
նիցէ եւս ինչ սոյնպիսի, նմա ինչ ոչ մեղանչիցէ, այլ
իսկ եւ իսկ բազում հաստատութեամբ եւ պնդու-
թեամբ մերժիցի եւ թօթափեալ ի բաց անկանիցի:

Վաճառի իրի կարի կարեւոր է մեզ զմիտան պարզել, քան
 զի եւ մեզ եւս ընդ մեծատարած եւ ընդ լայնանիստ
 ծով կայ նաւել, որ լին է անհեղեղ յուշկապարիկ
 դազանացն եւ խթոց յաճախութեամբ, ուր բազում
 ծուփք եւ յոյզք ընդ առաջ ելանիցեն մեզ եւ պայծա
 րազոյն օդոյն յատակութիւն յանկարծ ի բռնազոյն
 մրրիկս շրջիցի: Ապա եթէ դիւրազոյն ուրեմն կամիցիսք
 նաւել եւ առանց կասկածանաց, պարտ եւ պատշաճ է
 զառազասան, այն իսկ է՝ զողոցն մերոց զազատ կամս
 պարզել եւ տարածել: Աւ սոյն շատ իսկ լինիցի մեզ
 եւ բաւական: Քանզի եւ Աբրահամ՝ յորժամ յԱս
 տուած անդր զամենայն զիւր ցանկութիւնսն ամբարձ
 եւ նուիրեաց նմա զկամս իւր ամենեւին, իւր իւր
 դտաւ այնուհետեւ կարօտեալ: Ապաքէն եւ ոչինչ
 իւրք, այլ «Հաւատաց Աստուծոյ եւ համարեցաւ նմա
 յարգարութիւն»,¹: Իսկ հաւատքն զատոյդ եւ զանկեղ
 ծաւոր կամաց յայտ առնեն: Մատոյց նա զորդին իւր,
 եւ թէպէտ եւ չեզեն զնա, սակայն առ վարձս իրրեւ այն
 թէ արդեամբք իսկ զենեալ էր. թէպէտ եւ չել ար
 դեամբք ի դլուխ գործն, սակայն եւ այնպէս տուան
 վարձք: Ի ինչ իցեն այսուհետեւ առադաստք մեր եւ
 նոր եւ առանց հնութեան: Քանզի որ ինչ հնացեալ
 եւ վատթարեալ իցէ, այն մերձ ի կորնչել է: Մի իցեն
 հերձ եւ պատառատուն, զի զգործս ազդեցութեանց
 Հողոյն ի ներքս կարիցեն ամփոփել: «Ե նչաւոր մարդ,
 ասէ, ոչ ընդունի զՀողոյն»,²: Քանզի զոր օրինակ ու
 տայնք սարդից զհողմ չկարեն ի ներքս ընդունել, ըստ
 նմին օրինակի եւ ողի որ զասակն իրօքս դայցէ եւ այր որ
 շնչաւոր լոկ իցէ՝ չմարթի ընդունել զշնորհս Հողոյն:
 Քանզի չեն ինչ ընդհատ յոստայնից անտի խորհուրդքն

1 Ծնն. Ժե. 6:

2 Ա. կոր. Բ. 14:

մեր, որոց առաջօք ինչ եւեթ է, զոր միաբանութեան
 եւ մերկ եւ թափուր են ամենեւին յամենայն զօրու-
 թենէ: Քայց ոչ այդպէս ինչ լինիցին խորհուրդքն մեր
 եթէ, արթունք եւ զուարթունք իցեմք, այլ զամենայն
 որ ինչ ի ներքս անկանիցի՝ ընդունիցին եւ քան զամե-
 նայն ինչ վերագոյն եւ բարձրագոյն եւ քան զընա-
 աղէտս եւ տառապանս հզօրագոյն գտանիցին: Քանզի
 այր՝ որ հոգեւոր իցէ, թէպէտ եւ անբաւ եւ անհնարին
 աղէտք եւ նեղութիւնք ի վերայ հասանիցեն, չմատնիցի
 ինչ բնաւ ի նոցանէ, ի պարտութիւն: Աւ զի՞նչ ասեմ:
 Թէպէտ եւ կուտիցին ի վերայ նորա ամենայն աղքա-
 տութիւնք, թէ ախտք չարք, թէ զրկանք, թէ անէծք
 եւ կատականք, թէ ցաւք եւ վէրք եւ համօրէն աղգք
 վշտաց եւ ծանականաց եւ թշնամանաց եւ արհամար-
 հանաց, սակայն եւ այնպէս՝ իբրեւ այն թէ արտաքոյ
 ուրիք քան զաշխարհս իցէ կամ թէ ազատ ամենեւին
 յամենայն զգայութենէ մարմնոյ գտանիցի, այնպէս ծի-
 ծաղեցի զամենեքումք: Աւ զի չեն ըստ աւելեաց ինչ
 ասացեալ բանքս, զբազումս իսկ գիտեմ եւ այժմ զայն-
 պիսիս, որպիսիք շատք ի նոցանէ իցեն, որ յանապատս
 զանձինս որոշեցին: Քայց ասիցես թերեւս թէ ընդ այն
 չեն ինչ զարմանք: Այլ ես ասեմ քեզ եթէ են նոյն-
 պիսիք ոմանք եւ յայնս, որ ի քաղաքամիջի բնակիցեն,
 զորոց դու զմտաւ անդամ չածիցես: Այ՛ եթէ կամք
 իցեն քեզ, կարող եւ ձեռնհաս եմ ցուցանել քեզ
 զոմանս յայնցանէ որ կացին երբեմն ուրեմն նոյնպիսիք:
 Աւ զի ուսանիցիս, զմտաւ ած զՊաւղոս: Արչափ ոչ
 ծանուես կրեաց, քանի՞օն վիշտս եւ աղէտս չկալաւ յան-
 ձին: Այլ ամենայնի ժոյժ ունէր բազում պնդու-
 թեամբ: Ամին նմանող եւ նախանձաւոր լիցուք եւ մեք:
 Յայնժամ կարիցեմք հաճոյ լինել առաջի Աստուծոյ

եւ հասանել ի պայծառազոյն նաւահանդիսան հա
 դերձ բազմապատիկ վաճառօք: Ամբարձցուք այսուհ
 տեւ զմիտս մեր յերկինս եւ անդ լիցուք հանապա
 ցանկութեամբք մերովք, շուրջ պատեացէ զմեզ հո
 հոգեւորական եւ բոց աստուածեղէն հրոյն ապրեցուսց
 զմեզ: Ար զայս բոց ընդ իւր ունիցի՝ այնպիսին ոչին
 զանդիտիցէ յայնմ ամենայնէ որ ընդ առաջ կարից
 գիպել, թէպէտ զազանք ահագինք իցեն, թէպէտ մազ
 գիկ, թէպէտ հաղբք բազումք: Յորժամ հրով ոք վա
 ռեալ իցէ, ամենայն ինչ տեղի տայցէ եւ ի բաց լինիցի
 Ձիք ինչ որ զգէմ կարիցէ ունել զայսր բոցոյ, չիք ինչ
 որ կայցէ եւ ժոյժ ունիցի առաջի հրոյս այսորիկ, որ
 ծախէ զամենայն եւ մաշէ: Օգեցցուք զայս հուր եւ
 փառաւոր արասցուք զՏէր մեր Յիսուս Քրիստոս, ընդ
 որում Հօր միանգամայն եւ Հոգւոյն սրբոյ փառք
 իշխանութիւն եւ սրատիւ այժմ եւ միշտ եւ յաւի
 տեանս յաւիտենից. Ամէն:

2989